

Előfizetési díj

Vidékire postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órá helyben	1 frt.
Vidékire egy hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 17. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények címzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

Nyilvántartási díjak:

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Hirdetési díjak:

Össz. hasábozott garmond sor 6 kr. 6
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagy
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22), Haasen
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse nr. 10.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1873-dik évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órá	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar
kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra
előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tisztteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Kolozsvár, 1873. márczius 5.

(L—t.) Milyen könnyű dolog mai nap
országokat boldogítani!

Eddig azt hitte volna az ember, hogy
egy évi mulasztás helyreállítására legalább is
egy év, száz évre pedig legalább száz év meg-
feszített s szakadatlan munkálkodása kíván-
atik meg, ma azonban jobb meggyőződésre ju-
tottunk.

Magyarország tanügyének állása — min-
denki érzi, tudja — felettébb sok hiányt tűn-
tet föl, s a sok hátramaradás, bevégtetlen
munka legkiáltóbb képét maga a miniszter tár-
ta föl, midőn a múlt évben az országgyűlés
előterjesztett kimutatása mellé szín-árványos
térképet is készített, mely az iskolakötele-
sek tényleges iskoláztatásának területi ará-
nyait mutatja. E térképből kitűnik, hogy van-
nak ugyan törvényhatóságaink, melyekben az
iskolába járók a tankötelesek 99 százalékát
teszik, de vannak olyanok is, melyekben min-
den 100 tanköteles gyermekből csak is 22,

„KELET” TÁRCZÁJA.

Fáy András önéletrajza.

(Levél Székács Józsefhez.)

— Pest, május 20. 1859. —
(Folytatás.)

Irtam egy pár politikai röpiratot is, miknek
semmi érdemük azon kívül, hogy idejökben jelenvén
meg, az elgazott eszméket, véleményeket központo-
sítani s fejtegetni segítettek. Irtam hirlapi cikkeket
is, melyek közt legkedvezőbben fogadtattott „A kö-
veti pálya” című, melyben egy országgyűlési jó kö-
veti pálya, taktikáit adtam elé, és az „Inditvá-
nyok inditványa” című, mely több megye által el-
fogadtattott és gyakoroltattott.

A budai színháznak, (mely később a pesti „nem-
zeti”-nek törzsét képezte,) majd három évig megyé-
től kinevezett igazgatója lévén, a szini személyzet
művészi képzésére különös gondot fordítottam. Tud-
ván, hogy színészeink jobbára csak természet és
routin gyermekei: Schink, Lessing, Ifland, Tieck,
Engel sat. munkáikat olvastattam velök; előadásai-
kat dramaturgiai megjegyzésekkel kísérgettem; úgy
hogy színművészeink jobbjai ez idő óta kezdtek több
öntudattal játszani. A nemzeti színháznak Pesten
leendő építetése és rendezése tárgyában, az első ki-
tűzött jutalmat az én „pályafeleletem” nyerte, és
míg abban leirt javaslatomat a directio pár évig
követte, nem is volt baja a pénztári csempészkedés-
sel. Végre — mint többek előtt tudva van s az
1858-ra Szigeti által kiadott „Színházi naptár”-

mond huszonkettő jár olyan, a milyen os-
kolába.

E szomorú arányok a nemzet szeme előtt
állanak, s mindenki tudja, hogy azokban év-
százak mulasztásának keserű gyümölcsei van-
nak fölhalmozódva és előnkbe tárva. Tudja
azt is mindenki, hogy az állam egymaga, már
csak szegénységénél fogva sem birna e hiá-
nyokon nem csak rögtön, de évek hosszú so-
rán át is segíteni, mert például a felekezetek
törvényes jogai s fájdalom nyakas rövidlátá-
suk még mindig és sokhelyt megfoghatlan
csökönységgel állanak őrt saját iskoláik aj-
tai előtt, s ha mindjárt milliókkal és meg mil-
liókkal rendelkeznek is az állam: lehetlen vol-
na egy varázsütéssel átkeremteni a jelen ál-
lapotokat.

Ez volt eddig a közhiedelem s azok, a
kik ez ügygel foglalkoztak s iránta érdeklöd-
tek: azt hívték, hogy idő, értelem, jóakarát és
pénz lassanként segítnek a bajon.

Csalódtak. A „M. P.” tegnapi számában
valaki — a kinek keresztnéve (A.) — negy-
vennégy rövid sornyí vezércikkben (!) üti el
a port egész állami tanügyünkön; ráfogja a
jobboldalra, hogy kormányát ő is képtelennek
ítéli tanügyünk vezetésére, és hogy ez nem
iparkodik helyesebb irányt adni a közoktatás-
nak; az eddigi munkánk kodást felszeg intéz-
mények felállításának nevezi; szeretné, hogy
a tanfelügyelőkre megszavazott szép összegek
lelkiosmértesebb hovatordítása felől gondos-
kodva legyen; a hiányok helyrehozását szelid
óhajtásnak, a létező bajok orvoslását még csak
a jövő munkájának tartja.

Jó lenne bizony, ha ez (A.) keresztnévű
ur 44 soroskájával meglehetne fordítani a
világ folyását s át lehetne teremteni egész or-
szágunkat. Hogy valamit csak még is tett a
magyar kormány életbelépte óta, dacára az
ezer akadálynak, melyet a felekezetek gördí-
tének elébe, és az indolentiának, melylyel a
törvényhatóságok s maga a nép részéről a
közoktatás ügye találkozik: azt még a 44 sor
írója is beláthatja, ha bár a miniszter emli-
tett kimutatásának végigforgatására vállalko-
zik, mint látszik nem igen óriási türelmével.

Hogy megkönnyítsük neki a munkát, ide
írunk néhány nevezetesebb számadatot.

1857-ben volt iskolába járó gyermek
Magyarországon 828,500; 1869 már 1092,977,
az 1871-dik évben pedig 1237,320.

ban előadva áll — azt a Grassalkovics-féle telket
is, melyen a mostani nemzeti színház áll, először én
projectáltam s annak kieszközítésében főrészt vettem;
valamint a színház építési és első kormányzási vá-
lasztmányában is munkás befolyással voltam.

A tudós társaság elsőbb működéseiben több
részt vettem, mint később, a midőn egészségem ha-
nyatlása és szemeim elgyengülése gátoltak. Arra
azonban szívesen emlékezem vissza, hogy 1847-ben,
midőn mind Teleki, mind Széchenyi grófok Pestre
jóni gátoltattak, én valék azoknak megbízásából sze-
rencsés elnökösködni, mind a nagy, mind a közülés-
ben, a tagok barátságos jóakarata mellett. A Kis-
faludy-Társaságnak, annak keletkezése elsőbb három
évében, elnöke voltam.

Végre: a társadalmi téren is jutottak számom-
ra foglalkozások. Természetes, hogy 1820-on túl hi-
vatalos és keresetági foglalkozásoktól ment lévén, a
társulatok szívesen vették igénybe működésemet. A
nemzeti kaszinónak két ízben voltam ugynevezett ve-
zenylő (teljesítő) igazgatója s könyvtári választmá-
nyának elnöke; valamint Kölcsei és Mátyás szobra-
ik felállítási társulatának is. A „kör” nek, (közép-
rend kaszinójának) az első négy évben szintén elnö-
ke voltam. Mindezen egyesületeknél semmi érdemem;
azokban részvétem inkább csak tevékenységi szor-
galomra mutat: tán egyedül az érdemem némi meg-
említést, hogy a műegyesületnél az én indítványom-
ra határozottat el, miként a magyar festészeti isko-
la megalapításául, (azon módra, a miként léteznek
franciai, niederlandi, olasz sat. festészeti iskolák,)
évenként egy-egy magyar dolgozatú festmény aján-
dékossággal a nemzeti muzeumnak. Sajnálatos, hogy
később az egyesület nem maradt szorosan a kitűzött
cél és irány mellett, s gyakran idegen művészek
festményeivel kedveskedett a muzeumnak, holott a

Népiskola volt 1869-ben 13646 és 1871-
ben 14,550, az az két év alatt 915 új nép-
iskola állítottott; 1869-ben volt 16,938 nép-
iskolai osztályunk, 1871-ben már 1937-tel több;
egészen új iskola állítottott e két év alatt
469, kijavítottott, vagy bővítettett 1434, ujon
építettett 1002: tanszerekkel felszereltetett
egészen 3922, részben 5918, hiányosan 3699,
összesen 13,535 iskola, teljesen felszereltlen
pedig csak 1785 maradtott.

Állami segélyben részesült 1869-ben 53
iskola, 61319 frtig; 1870-ben 134 iskola
144,659, 1871-ben pedig 108 iskola 163,221
rttig. Tanítók segélyezésére kiosztottott e há-
rom év alatt 149,730 frt, 2314 tanító között.

Néptanítóink száma tett 1869-ben 17769-
et, 1871-ben már 19,297-et, a szaporodás
tehát 1528.

Vegyük ehhez a miniszterium által föl-
állított 19 tanítóképezdét, a tanítók számára
évenként tartott ideiglenes tanfolyamokat, az
új tankönyveket, a szakiskolákat, a felnöttek
oktatását — s akkor talán még (A.) ur is el-
ismeri, hogy valami még is csak történt, ta-
lán több is, mint a mennnyit az ő 44 soros
bölcse-sége lendített az ügyön.

Hanem, hiábán, nálunk már ez a szokás.
A tényleges állapotok is nerete söt még csak
sejtelve nélkül is; a körülményeket és té-
nyezőket még csak számba sem véve itélünk
eleveneket és holtakat, a helyett, hogy fele-
kezetünk, törvényhatóságunk kebelében is ke-
resnénk valami hiányt. Az igaz, ez a dolog
könnyebb vége. Népünkkel elhitetni, hogy ne-
ki semmi kötelessége, hogy minden munka
végrehajtására a kormány köteles, mi pedig
várjuk összedugott kezekkel, míg a sült ga-
lamb szájunkba repül: ez a „M. P.” 44 soros
bölcse-sége.

Igy valóban sokra megyünk.

— A hivatalos lapban a következő királyi
kéziratos olvasuk:

Magyar miniszterelnöknek, földmívelés-, ipar-
és kereskedelemügyi magyar miniszteremmel egyet
értőleg tett előterjesztésére gróf Szapáry Géza t
a fővárosi közmunkatanács alelnökét fumei s ma-
gyar horvát tengerparti kormányzóvá ezennel kineve-
zem s ez utóbbi minőségében a fumei tengerészeti
hatóság elnökségét reá ruházom.

Kelt Bécsben, 1873. évi február hó 26-án.

Ferencz József s. k.

Szlávy József, s. k.

Gr. Zichy József, s. k.

bár gyöngébb hazai művek idővel a hazai művészet
fokokénti haladásainak váltak volna jelelővé és ta-
nuivá.

A budapesti lánchíd felállítási előtanácskozá-
siban és szerződés-kötéseiben, mint a diaeta által
kinevezett országos választmányának tagja, miután
Vásárhelyi Pál volt barátomtól a lánchidak tárgya-
ban egy pár leczkét vettem s annak theóriájával és
praxisával némiképp megismerkedtem, nekem nem
pusztán tanui szerep jutott.

(Vége köv.)

Egy török Markalff.

(Vége.)

A derék Nasreddin otthon épen fehérenmü mo-
sásával foglalkozott, midőn egy falusi hirtelen ha-
lállal kimúlt, az emberek rögtön a mesterhez siet-
tek, hogy mint a falu papját hívják: „jere, mert a
holttestet meg akarjuk mosni és eltakarítani!” „Most
nem mehetek” hangzott az öreg válasza, „mosással
vagyok elfoglalva; hozzátok tehát a halottat ide a
moscásztalra, a forróvíz a tűzhelyen, itt megmosom
s átadom nektek.” — „A chodschának engedelmes-
kedni kell” e szavakkal a mint parancsolta, elhozták
a holttestet, a chodscha bevitte, kinyújtóztatta a mo-
só asztalon s így szólott az összegyűlt sokasághoz:
„maradjatok ktnn, mert ez nóm szobája; ha meg-
mostam a halottat, majd átadom nektek.” Paranc-
solatja szerint cselekedtek. Midőn azonban a mes-
ter az ajtó bezárta, gondolkodni kezdett: „Kár vol-
na e meleg vízért, ha a halottra pazarolnám, mert
ruhám akkor mosatlan marad.” Nasreddin telken
keresztül azonban egy folyó haladt el, gyorsan el-
határozta magát, szólott az öreg: „Ej mit! vizem e ha-

Magyar belügyminiszterem előterjesztésére gróf
Zichy Rezső Bártia, Eperjes, Kassa és Kis-Sze-
ben szabad királyi városok főispánját ezen állásától
saját kérelmére kegyelemben fölmentem.

Kelt Bécsben, 1873. febr. hó 25-én.

Ferencz József s. k.

Tóth Vilmos s. k.

Magyar országos pénzügyminiszterem előterjesz-
tésére Bartolovics János 1-ső osztályú pénzü-
gyi főtanácsost miniszteri tanácsossá és zágrábi or-
szágos pénzügyigazgatóvá, továbbá Jareb József
határvideki közigazgatási őrnagyot I. osztályú
pénzügyi főtanácsossá, és Kesztrecsának Ká-
roly pénzügyi tanácsost II. osztályú pénzügyi fő-
tanácsossá kinevezem.

Kelt Bécsben, 1873. február 12-én.

Ferencz József s. k.

Kerkapoly Károly, s. k.

— Országgyűlés. B. Pest, márt. 3. Ama vég-
telen lassu tárgyalási mód, azok a végtelenül hosz-
szu s meglehetősen unalmas eszmecserék, melyek
alig engedtek itt-ott egy-egy kivételnek helyet, a
közoktatási minisztert ma nagyon idegessé tették.
Ez annál természetesebb volt, mert a szerencsésen
lezajlott vitát Bánó alelnöknek kérdésfelvetései főleg
egy ízben majd hogy ujra föl nem élesztették s elő-
idéztek oly zavart, a milyenre alig emlékszik vala-
ki a képviselőházban. Az egyetemi építkezésekre
előirányzott összegekről volt szó, melynek egyrészt
Gullner, kit Ghyczy is pártolt, töröltetni kívánta,
tervek és tüzetes költségvetések előterjesztését kér-
vén. A miniszter válaszában utalt ama választás pro-
cedurára, mely egy már megérett dolog ujabb tár-
gyalás alá vétele folytán szokott előállani, a mi ren-
desen azzal végződik, hogy nem történik semmi. Az
erélyes felszólalás hatott s a ház az előirányzott
összegeket megszavazta.

E momentumon kívül az ülés kezdete birt csak
érdekkel. Az egyházi czélokra előirányzott összege-
ket a pénzügyi bizottság pusztán alaki szempontból
rendes költségvetésbe kívánta áttélni, mi ellen
Majbényi Dezső szólalt fel s hivatkozván az egy-
házi kérdések legközelebb szükségképp történő meg-
oldására, a rendkívüli költségvetésben kívánta e té-
telt felvetetni. A ház azonban a pénzügyi bizott-
ság szempontjából az előirányzott összeget a rendes
költségvetésbe vette fel.

Sikerült volt az ülés folyamában Huszár fel-
szólalása, melyben Miletios támadása ellenében, Dam-
janich és Vukovich emléket védelmezé.

A culturalis érdekek ez uttal is az ülés vé-
gén jöttek tárgyalás alá; a ház ezek tárgyalásánál

lottat a folyóhoz lábánál fogva erősen megtartott egy
párszor bemartom, s visszavizem az embereknek.” Ugy
tett mint mondta, e kísérletet meg is tette, szeren-
csétlenségre azonban a víz oly sebes volt, hogy a ha-
lottat kezéből kiragadta. „Itt csak csel segít” mor-
mogott az öreg, kiment s szólott az egybegyűlte-
khez: „mondjátok csak, miféle ember volt tulajdon-
képen ez a halott?” Egyhangulag válaszolták: „az
egy szemirekellő rabló volt.” „Pst, Pst, ne mond-
játok eféle,” szólott titokteljesen az öreg, „ez em-
ber — isten jobban fogja tudni — ugylátszik fenn
bűneiert bocsánatot kapott, csak képzeljétek, a mint
megmostam s munkámmal készen voltam, abban a
perczen felnyitotta szemeit és felállott. Bámulva
néztem oda, midőn láttam, hogy az égből ezüstlánc
ereszkedett le s az angyalok ezen felhúzták. Ugyel-
jetek, nehogy valami rosszat mondjátok ez emberről,
mert bünt követek el, az a halott valami csodála-
tos lény lehetett.” A falusiak hitték; miután a
chodscha így szólott: „isten így rendelte” eltávo-
tak, szerencsétlenségre azonban a hullá, miután egy
ideig a folyó magával vitte, egy ágon fennakadt s
az emberek egészen feldagadra meglátták; feldü-
hözve özönlött a sokaság a chodschához és szemé-
re vetette hazugságát. „Ez szent igaz, hogy az ég-
be felvitetett,” felelt Nasreddin a nélkül, hogy sod-
rából kijött volna; „azonban nem é magatokmondottá-
tok, hogy egy szemirekellő volt? ki tudja oda fenn
mit csinált ismét, meglehet valamit lopott s bünte-
tésül ledobták a földre. Menjetek hamar s temes-
sétek el, mert másodszor is felkél s még itt is va-
lami pajkosságot követ el.”

Némethöl: K—y.

már annyira megfogott, hogy a nemzeti zenedére előirányzott összeg felett a határozatképes számú képviselők nem létében a szavazást holnapra kellett halasztani.

Ez ülésen az állandó pénzügyi bizottsághoz szükséges tagra és a jogügyi bizottságra történt szavazás eredménye is kihirdetett. Legtöbb szavazatot nyertek; Muzslay Sándor, Möriz Pál, Simonyi Ernő, Prileszki Tádé, Falk Miksa, Molnár György. A jogügyi bizottságra: Horváth Lajos, Szilágyi Dezső, Hodossy Imre, Paczolay János, Matolay Etele, Madas Károly, Györfly Gyula, Hoffmann Pál, Horánszky Nándor, Parczel Béla, Bézsán Mihály, Vidliczky József, Horváth Boldizsár, Eötvös Károly, Lázár Ádám.

A megszavazott tételek a következők: Vallás és közoktatásügyi miniszterium Rendkívüli szükséglet: egyházi czélokra 310,000 frt. E tétel áttételét a rendes költségvetésbe. „Tanintézetek,“ összesen 311,741 frt. Ebben: a brassói román gymnasium részére 4000 frt.

A n. szobeni főreáltanoda részére 5000 frt. Az egyetemi épületek építésére szükséges 980,000 frt-nyi, 30 év alatt törlesztendő kölcsönnek 1873-ra eső része 71,196 frt.

A mintarajztanodára 4,545 frt.; a budai tanítóképződe építésére 42,000 frt.; a lévai tanítóképződe építésére 25,000 frt.; az iglóra 60,000 frt.; a muzeum rendkívüli szükségleteire 35,000 frt.; Toldy Ferencnek irodalmi működéséért 4000 frt.; egyetemi magán tanárok jutalmazására 5000 frt. Egy hazai népművei gyűjtemény létesítésére 15,000 forint.

Történelmi fontosságú műemlékek fentartására 15,000 frt.

— A belügyminiszter körrendeletet bocsátott ki a polgári hivatal viselő közös éshonvédtiszteknek a katonai fegyvergyakorlatokra bocsátása iránt. A belügyminiszter engedve a közös hadügyminiszter és honvédelmi miniszter indokolt jelentésének, felhívja figyelmített körrendeletében a törvényhatóságokat, hogy az ott alkalmazott tartalékos tiszt minőségű hivatalnokoknak engedélyezze a fegyvergyakorlat idejére szükséges szabadság időt, és ha ez ellen nehézségek forognának fön, ezekről esetről esetre jelentést tegyen a miniszternek.

— A mentelmi bizottság márt. 3. 10 órakor tartott ülésében az Orbán Balázs b. ellen beadott kérvény ügyét tárgyalta. A bizottság abban állapodott meg, hogy a háznak a vizsgálat megengedését fogja javasolni.

— A képviselőház V. osztálya má. d. e. 9 órakor tartott ülésében folytatta a még be nem végzett törvényjavaslatok tárgyalását. A személyes kéregeti adó módosításáról szóló törvényjavaslatban foglalt 4%-nyi pótlékot az erkölcsi testületekre is kiterjesztetni kívánja. A honvédsapátok hadgyakorlataira vonatkozó törv. javaslatot minden változtatás nélkül fogadta el. Előadó Molnár Antal.

— Az országos közoktatásügyi tanács szombaton martius 1-én folytatta a tanítók nyugdíjazása ügyében eléje terjesztett két rendbeli javaslat tárgyalását. Különösen azon kérdés adott igen hosszú vitára alkalmat, vajjon a nyugdíjazásnál a pausalis rendszer szerint Molnár Aladár javaslata vagy a századékos rendszer — mint a népiskolai szakosztály ajánlotta, vételessé-e alapul. A vita közben egy tag figyelmeltet a tanácsot, hogy mindkét javaslat a nyugdíjazás terhére az államra s nem a községe, melyet az törvényeink intentioja szerint megilletné, ruházza, s így alig lesz célhoz vezető. Ez azonban nem véteték figyelembe s a tanács hosszú viták után a népiskolai szakosztály munkálatait az általános tárgyalás alapjául vette s részletes tárgyalásban annak első három pontját is elfogadta. — Holnap kedden a tanácskozást folytatni fogják.

Csengery Antal

beszéde a képviselőház február 25-diki ülésén.

(Folytatás.)

Azon elv, t. ház, hogy a közoktatás egész terhére s vele az iskola és az egész közoktatás ügyét az állam vállalta magára, mindenképp egy nagy elvbe ötközik, melyet Molnár képviselő ur kiemelt, t. i. a tanszabadság elvébe. Az igaz, hogy az állam intervenciója nélkül a közoktatás ügyeit egy állam sem volt képes nagyobb mérvben előmozdítani, a mint ezt az egész világ törvényhozása mutatja. Hiszen elég oly hatalmas clerusokra hivatkozni, mint a franczia. spanyol clerus és oly hatalmas egyházra, minő az angol egyház, és ha azok nem voltak képesek a közoktatás ügyét addig, míg az főleg felekezeti ügy volt, oly mértékben kifejteni, hogy ez újabb kornak tömérdek panaszra nem volna a hiányok ellen, — akkor, t. ház, nem lehet kérdés a fölött, az állam intervenciója okvetlenül szükséges-e ezen ügyben?

E tekintetben Anglia példája még egy más nevezetes tényt is mutat. Mutatja azt, hogy a közoktatás ügye az állam beavatkozása nélkül, még

oly államban is, mint Anglia, hol olyan óriási tökések vannak fölhalmozva, s hol oly rendkívüli nagy a vállalkozási szellem és a társulási tevékenység, még oly államban sem képes nemcsak az egyház, de a társulatok szövetkezése is magasabbra emelni a közoktatás ügyét. Ennélfogva nem lehet kétely az iránt, hanem eldöntött kérdésnek kell tekinteni azt, hogy az állam intervenciója a tanügy terén mindenütt és egyáltalán szükséges.

Ez egyébiránt foly a dolog természetéből is, mert hiszen azon nagy érdekekből, melyek a közoktatás ügyét az állam ügyével összekötik, különösen összekötik napjainkban, midőn a szabadelvű intézmények terjesztésével mindig több és több polgár részesül a politikai jogok gyakorlásában, akkor t. ház igazat adok azon angol miniszternek, a ki, midőn a reformbill módosítása a szavazatjog kiterjesztésével keresztülvitetett, azt mondotta: most azonban gondoskodnunk kell leendő uraink neveléséről is.

De a milyen igaz hogy az állam intervenciója nélkül soha az újabb időkben nevezetesebb lendületet a közoktatás ügy nem vett, szintoly igaz az, hogy visszaesés volna egyedül az államra bízni a közoktatás ügyét, oly visszaesés, a mely a közoktatás ügyét talán századokkal vetné vissza. Valamint az állam intervenciója, ugy a polgárok részvéte is szükséges a közoktatás ügyének fejlesztésére.

Ezen részvét nélkül szintoly kevésbé fejlődik az bármely országban, mint az állam beavatkozása nélkül, és ezen részvétet megölik abban a perczben, midőn egyedül az állam monopoliumává tesszük a közoktatás egész ügyét.

Nem fejtetem ennek veszélyes eredményét, csak pénzügyi következményeire utalok. A pénzügyi eredmény — látjuk — nem az, mit gondolni méltóztatnak, hogy talán az államok nagyon megfogják magukat erőltetni; ellenkezőleg az fog történni, a mit Portugáliában látunk, a hol tisztán az állam vette kezébe a nevelést, hogy igen kevesen nyernek művelődést.

(Folyt. köv.)

Muzeumi pénztárnoki jelentés.

(Folyt.)

Az 1872-dik évben egyetünk részvényeseinek száma is szaporodott kettővel; belépven az egylet tagjai közé a kolozsvári tudomány-egyetem tanárai közül: dr. Koch Antal és dr. Kanitz Agost urak. Ellenben, az 5 éves szakbeli részvényeseink közül, fájdalom! hármat ragadtott ki a halál.

Visszatérve az alaptőkére, kötelességem megemlíteni, miszerint igaz: hogy 1872-ben alaptőkének növekedett 7000 frttal: de az is igaz, hogy az egylet pénztára tartozik az alaptőkének 5800 frttal. Ezen tartozásnak oka — már többször megemlített; de azt most is figyelembe hozni, szükségesnek tartom. Ugyanis.

Tudva van a tisztelt közgyűlés előtt is: hogy a közlebbi évek egyikében, csaknem egy időben eladódva tettek: a Herbach-, Bielcz- és Schuster-féle igen becses természeti gyűjtemények.

Ezen hazai ritka gyűjteményeket hazánkban kíváncsiorolni hagyni megbocsáthatatlan bűn lett volna. — A bűn és hiba nem is követett el; mért a muzeum-egylet mindhárom gyűjteményt megvásárolta. E vásárlást azonban csak az alaptőke segítségével lehetett megtenni. Ez az oka, hogy az alaptőkének 5800 frttal tartozunk. — Ezen összeget részint az államtól kapandó évi részletekből, részint pedig az elmúlt évekről bevándoró kamat és részvényhatalékokból, rendre visszafizetjük. Ezt én nem csak remélem, de hiszem is; s hittemnek alapja az: hogy még képzelné sem tudom, hogy lehessen olyan magyar és becsületes ember, ki, ha szellemi vagy anyagi tekintetben a sors által le nem suttatott, — adott szavát meg ne tartsa s elvállalt kötelezettségét ne teljesítse.

Kapcsolatban a felhozottakkal elősorolom itt a

Bevándorókat is, u. m.

1. A 10 éves szakból (hátralék részvénydíj) 12,732 frt. 25 kr.

2. Az 5 éves szakból (hátralék részvénydíj) 225 frt.

3. Kölcsönön lévő tőkék kamataiból 2 570 frt. 68 kr.

4. Be nem fizetett „alapítványok“ kamataiból 7759 frt 6 kr.

Bevándorók összege: 23,286 frt. 99 kr.

Az elősorolt bevándorókhoz tartozik még.

a.) Az egyleti pénztárból régebben előlegezett, de még vissza nem fizetett összeg 298 frt.

b.) Közlebbiből, másnak előlegezett összeg 200 frt. Tehát Visszavándoró előleg: 498 frt.

Ezek után áttérek az egyleti pénztár II-dik osztályára, mely a

II. „Természettudományi díjlap.“

(Folyt. köv.)

Külföldi szemle.

Kolozsvár, márt. 5.

Ismertettük volt röviden annak idejében a spanyol kormány tagjait. Mint olvasónk is tudja, a spanyol nemzetgyűlés febr. 25-én megújítja a kor-

mányt, 5 új tagot választván abba. Most ezeket akarjuk néhány sorral bemutatni olvasóinknak.

Tutan (pénzügyér) azelőtt rövid-áru kereskedő volt Barcelonában s többször választatott meg képviselőnek. Dacára szerény származásának, a pénzügyi kérdésekben, melyeket többször nagy szakavatottsággal tárgyalt a cortesben — tekintély. Politikai és gazdasági elvei radikálisok, sőt tán nagyon is azok és socialistikus színezetűek.

Acosta (hadügyér) gyalogsági tiszt volt, kit Prim tábornoki rangra emelt, hogy őt az 1868-iki forradalomban tanusított közreműködéséért kárpótolja. Acosta erőlyes jellemű és derék katona hírében áll. Ő Cordoba hadügyérnek, kinek szerencsétlen kormányzását kiméletlenül kárhoztatta, határozott ellenfele volt s a lemondó tüzérségi tisztek ügyét magáévá tette.

Nem minden alap nélkül várják tőle, hogy oly intézkedéseket fog tenni, melyek alkalmasak lesznek a hadseregben megügatott fegyelmet helyreállítani: de dacára elélyességének, nagy bajt fognak neki okozni a tüzérségi zavarok.

Chao (közmunka-miniszter) kitűnő publicista és régóta republikánus hírlapszerkesztő volt. Egy jeles és nagy részrehajlatlansággal tartott spanyol történelmet is írt, mely a függetlenségi harcz idejéért (1808) II. Izabella királyné nagykoruságáig terjed. Chao mérsékelt republikánus. Az 1868-iki ideiglenes kormány alatt távirdaigazgató volt.

Sorni (gyarmatügyi miniszter) újdonsült republikánus s parlamenti beszédében mint a rend embe-re tette ki magát. Azt hiszik róla, hogy a tengerentuli tartományokkal szemben, melyek igazgatása reá bízott, conservatív politikát fog követni.

Oreyco (tengerészetiügyi miniszter) csak nem rég emelkedett az ellentengernagyi állomásra. Ő és Acosta — a radikális párthoz tartoznak a köztársasági kormányban. Pályáját a tengerészetiügyi miniszterium irodájában kezdte meg. Megcsontosult büreukrata. Elvei, nézetei, legkevésbbé mondhatók szabadelvűeknek.

— A francza nemzetgyűlés tegnapelőtt vette tárgyalás alá a 30-as bizottság jelentését. Közöltük volt a napokban a 30-as bizottság jelentésében foglalt törvényjavaslatot is. Most ezzel szemben Marcel Barthe a köztársasági baloldal részéről a tárgyalás folyamában következő ellenjavaslatot fog be-terjesztetni:

1. cz. A nemzetgyűlés két kamarából áll: egy képviselőházból és egy senatusból (vagy revisió kamarából.) A képviselőházban terjesztetnek be legelőbb a törvényjavaslatok. Egyedül a képviselőháznak van joga mandatumra lelelte előtt önmagát feloszlatni. A senatusnak feladata a képviselőház által elfogadott minden törvényt és határozatot felülvizsgálni. Ha azt tartja, hogy valamely törvényjavaslatot vagy határozatot visszavetni, vagy módosítani kell, küldessék vissza az előterjesztés a képviselőháznak mely azt bizonyos idő alatt újra tárgyalás alá veszi. Az új tárgyalás alkalmával az előterjesztés véglegesen megállapíttatik.

2. cz. A köztársaság elnökét az egyesült két kamara választja egy bizonyos időre, mely 5 évet túl nem haladhat. Az elnök újra választható.

3. cz. Állíttassék fel egy alelnökség, vagy is oly közeg, mely a köztársasági elnök akadályoztatása, halála vagy visszalépése esetében a végrehajtó hatalom functióit vigye.

4. cz. A jelenlegi nemzetgyűlés érvényben marad azon napig, melyben az új kamarák összeülnek. Thiers urnak, mint a köztársaság elnökének hatalma azon napig tart, melyben őt az új népképviselő vagy újra megválasztja vagy leteszi.

5. cz. A választási törvény revisio alá kerül oly czélból, hogy a választó azonossága megállapíttassék és a választások meghamisításának eleje vételessék. Azonban az általános szavazatjog sértetlenül fenntartatik és a választási lajstromba való beiktatásra megkivánt lakás-tartam egy éven túl nem terjedhet.

6. cz. A nemze tgyűlés nem oszlik fel addig, míg a fentnevezett kérdésekben nem intézkedett. A kormány terjessze be a nemzetgyűlésnek a megfelelő trvjavaslatokat.

7. cz. A köztársaság elnökének viszonya a nemzetgyűléshez a leendő két kamara összeállításáig következőleg szabályoztatik: (Itt következnek aztán a 30-as bizottság törvényjavaslatának 3 első czikkei némi módosításokkal.)

— Az angol parlament február 24-iki ülésében Cardwell hadügyminiszeri titkár indokolta az idei hadügyi budgetét, melynek előirányzata 14.416,400 font sterling, mi a mult évhez képest 408,000 font megtakarítást tüntet fel s ha az élelmiszerek, takarmány és ruházat ára megtartotta volna normalis magasságát, a megtakarítás még 400,000 fonttal nagyobb lehetett volna. Kifejté ezután, hogy ez előirányzat 462,754 főnyi katonaságra van felvéve, noha a rendes britt hadsereg most csak 154,004 emberből áll. Majd az ujjonozozás és szabadságolás körül felmerült panaszokra térvén át, megjegyezte, hogy nem áll oly roszul a dolog, mint sokan gyanítják és 23,000 ujjonozó vonatik be évenként, hogy a hadsereg fennebbi létszámát folyton kiegészítse. A mittudott 129,000 főre meg az önkényessékről, sájnálattal jegyezte meg, hogy ezeknek száma újabb

időben jelentékenyen csökkent. Ezután egy „katonai mérnökari főnök“ kinevezését hozta indítványba, ki a hadsereg fővezérének oldala mellett szoros figyelemmel kísérné a vasutakat, táviradvonalakat, a közlekedési eszközöket stb. s képes lenne ezekről bármely pillanatban tüzetes felvilágosítást nyújtani a főhadvezérnek; e főnök fizetését 1200 fontban íranyozta elő. Végül nagy érdekltség között felemlítette, hogy a britt közkatona napiszoldja jelenleg 1 shilling és 2 penny, mihez még naponként „sörpennz“ 1 penny jár, ebből levonatik élelmezésre 4 1/2 penny s maradt tiszta napiszold 10 1/2 pennyi, mi a mi pénzünk szerint körülbelül 42 krnak felel meg, a titkár szerint a jelen körülmények között e fizetés csekély s a ház általános helyeslése közt indítványozza, hogy a közkatona tiszta napi szoldja minden levonáson felül egy shillingben állíttassék meg. A hadügyi titkár beszéde, mely két óra hozsat tartott, a ház mindkét oldalán általános tetszéssel fogadtatott s a hadügyi budget tárgyalásának megkezdése jövő csütörtökre tüzetvén ki, némely csekélyebb fontosságú tárgyak elintézése után az ülés véget ért.

— A svajci egyházi zavarokés bonyodalmak még egygyel szaporodtak.

A St. Galleni egyházmegye püspöke f. hó 19-én küldötte át a kormánytanácsnak azon böjti rendeletet, melyben a csalhatatlansági dogma kihirdetetik és lelkiismeretben minden katolikusra minde kötelezőnek jelentetik ki. — A kormánytanács szigoruan kijelenté a püspöknek, hogy nem fog megütni semmiféle oly tant, mely ellenkezik az állam hatalmával s annak jogkörébe vág; ugy szintén a büntető bírónak fogja átszolgáltatni mindazokat, kik tulkapásaikkal az egyéni, vallási és hit szabadságra pressiót gyakorolnak vagy a különböző hitfelekezetek közti gyűlöletet, ellenszenvet vagy egyenlenséget költik fel.

Törvénykezési csarnok.

A kolozsvári királyi törvényszéknél f. 1873 év február 29-án és márt. 1-én t. bír. Szentiványi Gyula elnöklété alatt a következő nyilvános végtárgyalások tartattak meg.

1.) Lukács Gergely ellen lopás büneért. Közvádó volt Drágos Elek kir. alügyész, védő ügyvéd Szacsvai Dénes. Vádolt 1871 évben mint inas gr. Bély György szolgálatában élvén, feltűnt a háziaknak, hogy a mellett, hogy nagyon cifraán öltözködik, a rangjához képest túl is költekezik. Nem sokáig voltak azonban e felett kétségben, mert april közepe táján észrevette a gróf, hogy mind 5 frtos bankjegyekből álló s ideiglenesen a záros asztalfiókjában tartott pénzéből 450 frt, majd egy pár nap mulva a záros Wertheimcassájából 500 frt készpénze hiányzik. Lukács Gergely e miatt elfogatván, eleinte tagadta, hogy ő bár egy krajezért is lopott volna el, később azonban körülbelül 100 frtot beösmert, míg a többire néve vakmerően megmardott a tagadásban. A kir. alügyész kérte vádlottat az egész összegrre nevez a tolvajlásban bűnösnek mondan s ezért 6 évi sulyos börtönrre elítélni. A törvényszék azonban vádlottat, ettől eltérve, csak 3 évi börtönrre ítélte, a mely ítélet ellen ugy Lukács Gergely, mint a kir. alügyész felhívatást jelentett be.

2.) Gábor Ilia, Angyal Vaszi s Márk Demeter ellen lopásért. Közvádó volt Drágos Elek kir. alügyész. A tény kisebbszerű tolvajlás volt, a mely csakis a társas viszonyért vált bünteténnyé. A kir. törvényszék Gábor Ilia s Angyal Vaszi bűnösnek kimondván 3 — 3 havi, Mark Demetert 14 napi börtönrre ítélte el.

3.) Ötvös Togyer s Ginna Vaszi ellen lopásért: közvádó volt Bodor László kir. alügyész. A tettesek N. Ölyvén földészek Fecsi Anna kárára zárt helyről elkövetett törökbuza lopásért állottak a kir. törvényszék előtt. A kir. alügyész tekintve, hogy a vádlottak tettöket beösmerték s a kár nem volt valami nagy, kérte, hogy mindkettő 6 — 6 havi sulyos börtönrre ítéltesse el. A kir. törvényszék ily értelemben hozta ítéletét, a melyen a felek megnyugodván, az elítéltek azonnal meg is kezdték büntetésöket.

4.) Han Villa ellen sulyos testi sértés büntényéért. Közvádó volt Bodor László királyi alügyész. Nyerka Juon franyeri lakós 1871 év septem-ber 3-án Hás Ispánnal a korcsmban összeeczivodván hajba kaptak s verekedni kezdettek. Han Villa, ki szintén jelen volt, oda futott s el akarván öket választani, Nyerka Juon nyakon ragadta s félre lökte. Ez azonban oly szerencsétlenül esett egy padhoz, hogy a jobb alkara azonnal eltörtött, hosszas ideig gyógykezelés alatt állott. Vádolt beösmerte ugyan a tényét, de a gonosz szándékot tagadta, mivel állítása szerint csakis segítő szándékkal lépett a verekedők közé. A kir. ügyész azonban a gonosz szándékot jelenlévőnek állítván, kérte a vádlottat a sulyos testi sértésben bűnösnek kimondva, egy évi sulyos börtönrre itélni. A kir. törvényszék azonban ettől eltért s Han Villát a sulyos sértés vádjá alól feloldotta s csakis életbiztonság elleni kihágásért ítélte el egy havi fogságra. Az ítéleten a felek megnyugodtak s az elítélt büntetését meg is kezdte.

A kolozsvári löversenyek sorozata az 1873-dik évre.

Első nap: péntek, szeptember 26-án.

I. Kisérleti verseny. 1870-ben elletettlovak számára. Távoltság 1 mértföld. Téher 100 fnt, ménre 5 fonttal több, félvérre 5 fonttal kevesebb. Tét 10 arany, fele bánt; egy évvel verseny előtt bejelentve 3 arany. Indítványozó br. Wesselényi Béla. Elzárva 6 nevezéssel.

II. Hölgyek díja, tiszteletdíj. Minden Erdélyben elletett és felnevelt 16 számára. Távoltság 1½ mértföld. Teher 3 évesre 125, 4 évesre 141, 5 évesre s idősbre 146 font, ménre 3 fonttal, félvérre még 10 fonttal több. Tét 50 fnt, fele bánt. Urlovarok. Nevezés július 30-ka déli 12 óráig.

III. Államdíj 300 darab arany. Futhat minden Erdélyben elletett és felnevelt kanca és mén. Távoltság 2 mértföld. Teher 3 évesre 95, 4 évesre 110, 5 évesre és idősbre 115 font, ménre 3 fonttal több. Nem Erdélyben fogantott, de anyjukkal behozott csikókra 3 fonttal több. Tét 100 fnt, fele bánt: egy hóval a verseny előtt bejelentve 25 forint. A második 16 a tét- és bántósszeg felét uyeri. Nevezés július 20-ka déli 12 óráig.

IV. Paripa verseny. Tiszteletdíj, adja br. Wesselényi Béla. Futhat minden 16, mely ez évben idomár keze alatt nem volt. Távoltság 1½ mértföld. Teher 3 évesre 115, 4 évesre 131, 5 év és idősbre 136 font. Telivérre 7 fonttal, ménre még 3 fonttal több. Erdélyen kívül nevelt lovakra 10 fonttal több. Tét 20 forint, fele bánt Urlovarok. Nevezés szeptember 1-ig.

V. Államdíj 200 arany. Minden a magyar korona területbeli 3 éves mén és kanca számára. Távoltság 2 mértföld. Teher 105 font, ménre 2 fonttal több, Erdélyben nevelt lovakra 5 fonttal kevesebb. Tét 100 fnt, fele bánt. Tét- és bántósszeg fele a második 16. Nevezés július 20 déli 12 óráig.

Második nap: vasárnap, sept 28-án.

I. Ivadékv verseny. 1869-ben elletettlovak számára. Távoltság 1½ mértföld. Teher 110 font, kanca és hereltre 3 fonttal, félvérre még 5 fonttal kevesebb. Tét 10 arany, fuss vagy fizess, nincs csikó nincs tétel. Indítványozó Tisza László. Elzárva 12 nevezéssel.

II. Erdélyi díj. Minden Erdélyben elletett és felnevelt félvér 16 számára. Távoltság 3 mértföld. Teher 3 évesre 104, 4 évesre 125, 5 évesre és idősebbre 130 font, ménre 3 fonttal. egy 500 fntos díj nyertesére 5, két ily vagy nagyobb díj nyertesére 8 fonttal több. Tét 100 fnt, fele bánt. Tét és bántósszeg fele a 2-dik 16. Nevezés július 30 déli 12 óráig.

III. Gátverseny. Futhat minden Erdélyben elletett és felnevelt 16. Távoltság 2½ mértföld 9 négy láb magas gáttal. Teher 3 évesre 120, 4 évesre 138, 5 évesre és idősbre 143 font, ménre 3 fonttal, telivérre 7 fonttal több. Lóra, mely gát- vagy akadályversenybe még nem indult, 5 fonttal kevesebb. Üzleti lovar 7 fonttal többet. Tét 25 fnt, fuss vagy fizess. Nevezés július 30 ka déli 12 óráig.

IV. Egyleti díj 50 arany. Futhat minden magyarhoni 16. Távoltság 2 mértf. Teher 3 évesre 100, 4 évesre 118, 5 évesre s idősbre 123 font, ménre 3 fonttal, telivérre 7 fonttal több. 50 aranyos díj nyertesére 6, két ily vagy egy ennél nagyobb díj nyertesére 10 fonttal több. Erdélyen kívül nevelt lovakra 10 fonttal több. Tét 10 arany, fele bánt. Nevezés július 30-ka, déli 12 óráig.

V. Államdíj 500 db. arany. Minden mén és kanca számára, mely magyar osztrák birodalmi, vagy németországi állam lakós jó hiszemű tulajdona. Tét 3. mértf. Teher 3 évesre 104, 4 évesre 125, 5 évesre 133, 6 évesre és idősebbre 136 font, ménre 3 fonttal több. Egy 3000 fnt értékű díj nyertesére 10 fonttal több. Angol és franczia lóra külön 17 fonttal több. Tét 200 forint, fele bánt, egy hóval verseny előtt bejelentve 40 forint. Tét és bántósszeg fele a 2-ik 16. Nevezés jul. 20-ika déli 12 óráig.

VI. Vigaszverseny. (Handicap.) Kötelező minden lóra, mely ez évben a kolozsvári versenyre nevezve volt; futhat csak oly 16, mely ez évben e pályán nyertes nem volt. A paripaversenyre nevezett és futott lovakra e díj feltételei nem kötelezők. Távoltság 1 mértföld. Tét 50 fnt, bánt 30 fnt, szeptember 5-ig jelentve 20 fnt, nyertes által kizárva 20 fnt. A terhek augusztus 20-án a „Vadász és verseny lap”-ban közzétételnek.

Megjegyzések.

- Bármely versenyre csak egyleti részvényes nevezhet lovat, s ilyen is csak: ki bona fide nevezte lovat.
- Részvényes sem idomár, sem üzleti lovar nem lehet.
- Minden nyereményből 5%, az egyleti pénztár javára levonatik.
- Minden pályázó lótól annyiszor a hányszor indul, 4 fnt indulási pénz és 5 fnt gyeppez az egyleti pénztárba fizetendő.
- Teherégységül a vámfont szolgál, távoltság pedig az angol mértföld.
- A bejelentéseknek a díj külön megnevezésével, a lovar színeivel, a 16 számával, a terhek

pontos kiszámításával kell az egyleti titkárhoz intézett bérmentes levelekben történni.

7. Csak levél vagy táviratilag tett nevezés érvényes, mely nem később mint a kitűzött napon és időben kell hogy a titkárhoz megérkezzön.

8. Valamennyi tét- és bántósszeg a versenyek előtti este 6 óráig a titkárságnál befizetendő, ellenkező esetben oly lovak, melyekért a tételek említett ideig be nem fizettetnek, pályázatra nem eresztetnek.

9. Mindennemű tudakozódás, bejelentés és nevezés ily czim alatt: „Versenyit illető” Bartha Lajoshoz Kolozsvárt, főtér 2-ik sz. bérmentesen intézendők.

A lovar-egylet megbízásából
Bartha Lajos,
egyleti titkár.

Magyar színészet.

(N. — r.) Kedden márcz. 4-én „Fecsegők” — Offenbach operettje és a „Kukli-prédikációk” — vigj. 1 felv., irta Moser, ford. Szerdahelyi Kálmán.

Ezuttal egy ujdonságot kell jelezünk, adatván itt először a „Kukli-prédikációk.” Pesten múlt év május havában adták először, azóta több ízben, s mindannyiszor kinyerve a közönség tetszését. Minékünk is előnyesen mutatta be magát, s részünkről helyesnek találjuk, hogy egy ilyen kis, meglehetősen vigjátékkal szaporították a színházi repertoirt. A műnek alapszemje: a papuskormány, ugyan nem új, s talán egykoru a családi élet történetével; s mióta Molière a „Nők iskolájá”-t megírta, utolérhetlen tökélyű formában meg is van örökítve már: ez azonban nem gátolhatta Mosert, hogy ama örök eszmének néhány érdekes köznap viszonyban újabb kifejezést ne adjon. No e kifejezésben nem is bajlódik a magasabb széptannal. Sem egy felvonásos szűk tere, sem összeállítás a nem követelték meg ezt nagyon. Legfőbb érdeme élénk, mulattató jeleneteiben, a férjek és nők közt lévő hatalmi viszony tréfás feltűntetésében áll. — Több-szöri ismételésre méltónak tartjuk.

A műnek vázlata, különben ez: Feles Mihály fiatal kereskedőnek Róza nejétől egy év óta, s Móká Bogdán öreg tőkepénzesnek tisztes koru nejétől Dorottytól, már 20 év óta rendes alkalmuk van — Kukli-prédikációkat hallani. Épen ebben izzadnak egy vasuti indóházban, hol összehatalkoz-nak Gyöngyös Márton ügyvéd urral és ennek fiatal engedelmes nejével, Ilkával. Gyöngyös uram, mint kipróbált férj, lezékéket ad Felesnek és Mókának, hogy miképen kell bánni az asszonnyal: szigorun, parancsolva. Mókáké meg is próbálják, de kudarcot vallanak. E közben Feles egy elejtett levélkét talál, melyben e y nőt névtelen imádottja arra kéri, hogy a legközelebbi állomásnál férje előtt betegnek tétesse magát, maradjon le a vonatról, így aztán majd találkoznak stb. A gyamu megszállja Felest, s még szinte Mókát is; mennyire elámulnak azonban, midőn a vonat indulásakor Gyöngyös uram jámbor neje görcsöket kap és elájul!..

Látható, hogy e tárgyiból sok komikumot lehet kifejtetni; de a mű komikuma inkább csak a helyzetekben, a férjek siralmas állapotában van. Az egy, s még pedig igen finom komikus alak Gyöngyös. Kár, hogy nincs a mű központjává téve, s körülötte a mű n gyobb formában kifejtve.

Az összesség előadás mindvégig jó hangulatban tartotta a közönséget. Kovács (Feles), Boér Emma (Róza), Mátrai (Móká), Körösné (Dorottya), Szentgyörgyi (Gyöngyös), Kendiné (Ilka) jól játszottak.

Jó sikerrel ment a „Fecsegők” is. Közönség nagy számmal.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, mart. 5. 1873.

— Ő felsége f. év febr. hó 26-ról kelt legmagasabb kéziratával gr. Szapáry Gézának a titkos tanácsosi méltóságot díjmentesen adományozta.

— A közoktatási miniszter országos zenészeti tanácsot szervez, szépítő bizottságot is fog alakítani.

— Kinevezési hírek. Podmaniczky Frigyes báró kinevezetése a közmunka tanács elnökévé — mint mondják — bevezetett tényül tekinthető. A „Ref.” szerint Széchenyi Imre gr. is ki volt szemelve ez állásra, de később a nemzeti színház intendánságát szánta neki a miniszterelnök. — Maglátjuk mi benne a való.

— A cath. congressus nemsokára össze lesz hiva. Városunkban időző Fogarassy Mihály püspök ez érdemben tegnap több tekintélyes világi egyénnel értekezett s — mint halljuk — ez ügyben ma is gyűlés fog tartatni.

— Szép és korszerű alapítványt tett Nádasdy Lipót gr. főispánjának 40 ik évfordulója alkalmából Komárommegye részére, 20,000 fntot ajánlván fel a gazdaságat vándortanítására. Megyeszerte községről-községre csak tudományilag képzett tanárok fogják terjesztetni a modern gazdaságot ismereteit. Felhívja alapító a megyei áldozatkészséget is esatlakozásra az általa adott példához s ha az alapítvány ily módon 40,000 forintra emelkedik, kamaja 2 forintot tanár-állandó ellátására elég lesz.

— A képviselők első közös ebédje vasárnap volt a Hungaria termében. Mintegy 95 képviselő — jobb és baloldaliak — Trefort, Pauler és Tisza miniszterek vettek benne részt. A hangulat igen jó volt, — toasztirozások nem voltak, kivéven a Somsich Pálét, ki a pártok egyetértését emelte poharát. Ez ebédek többször fognak ismételtetni, és pedig jövőre — cigányzene mellett.

— Városunk egyik legidősebb polgárát Schütz Józsefet tegnap d. n. 5 órakor kísérték örök nyugalomra. A halottas ház udvara s a piaristák temploma előtti tér — azesős idő daczára — egészen megtelt a gyász kísérettel, melyben a r. kath. főelemi és gymnasiumi tanuló ifjúsága s Kolozsvár mindeu rendű polgárai vőnek részt. A halotti szertartást épen a városunkban időző Fogarassy Mihály püspök ő nmlga fényes segédlettel végezte. A koporsót vivő „pompe des funebres” díszes fogata előtt a női-szabó czéh tagjai lépdeltok az egyet. zászlójával s égő viaszgyertyákkal kezökben. Egy díszes selyem párnán az elhunyt érdemei jelei vitettek. A jobb házába költözött egy rom. kath. árvaház alapítása által márványnál tartósabb emléket állított sírjára. Könyű legyen a föld porainak!

— Stéger háromévi szerződést irt alá a pesti nemzeti színháznál. Évidíja 14 ezer forint. Bencza Ida k. a. pedig, kinek esküvője e hó 11-én lesz Nagy Imrével, e hó végeig fog énekelni; a „Főv. lapok” ugy hallja, hogy Rabatinszky kisasszonyt szolítják fel helyébe vendégszereplésre.

— „Akadémiai nyomda és kiadó részvénytársulat” czim alatt, hirszerint egy társaság van alakulóban, melynek célja egy millió forint alaptőkével egy új nagy nyomdát állítani fel, különösen a tudományos intézetek könyvkiadványainak és más ily nagy könyvállalatoknak kiállítás és esetleg kiadása végett. A társulat egyik főalapítója — a mint értesültünk — a magyar általános hitelbank. Ezen kívül alapítói között vannak: Csengeri Antal, Toldy Ferencz, Horváth Mihály, Than Károly, Tárkányi Béla, Hieronimy Károly, Markusovsky Lajos, dr. Hirschler Ignác, Ráth Mór. Az alapítók, halomás szerint, az egész nyilvános részvénytőkéket meg fogják tartani, és nyilvános aláírásra semmit sem bocsátanak. Tehát ez alkalommal új jügynevezett „Gründung”-ról nincs szó.

— Plotényi Nándor, ki február 24-kén tért vissza Egyiptomból, Reményivel, szülőföldjére Ungba utazott, hol édes anyja meghalt.

— Zeneenthousiasta. Liszt hangversenyének rendezőjét egy ösmeretlen égre földre kérte a hangverseny napján, hogy adjon neki bemeneti jegyet. A rendező felvilágosítá, hogy ez lehetetlen, mert a jegyek mind elkeltek s a teremben több széket már nem lehet elhelyezni. Az ismeretlen erre ismét könyörgően fogta a dolgot. Elmondta, hogy fidegen, életében először utazik keresztül Pesten, s nem tudna nyugodtan meghalni, ha a hangok nagy mestere nem hallotta volna, utja nem hozza többé erre: pedig Lisztet hallani volt életének legfőbb óhajta s. t. efféle phrazis. A rendező végre megkönyörült rajta s azt mondta neki, hogy rendes helyet ugyan semmikép sem adhat, hanem a zongora mellett valami módon majd beszorít egy széket. Az idegen áradó-zó szavakkal köszönte meg a szívességet, mely mint mondá tulboldoggá tévé, készséggel lefizetett 5 fntot s a rendező nyugtát adott neki, melynek felmutatása mellett elfoglalhatja majd rendkívüli helyét. Eljött a hangverseny ideje, az idegennek átadott nyugtával belép a Rózsavölgyi czég egyik jó ismerőse. Hát on hogyan jutott e nyugtához? Csak úgy, hogy a kávéházban kínált meg vele egy ösmeretlen s mintá. rendes jegyet már semmikép sem lehetett kapni, erre licitáltam, mint legtöbbet ígérő megtartottam 15 forintért. A rendező most már tisztában volt hogy miféle Liszt-rajongó szedte rá.

KÖZGAZDASÁG.

Kivonat

a kolozsvári kereskedelmi-ésiparkamara febr. 17-én 1873. tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvéből.

(Folytatás.)

Máshonnan jött felhívások következtében vélemény adott a kamara

a) az ásvány-olajok tartása és kereskedése iránt kelt ministeri rendelet felett;

b) a Ruméniával kötendő kereskedelmi szerződés pontjai iránt;

c) Az állam számvitel törvényes meghatározása végett felvett kérdő pontokra, a mennyiben a kamara hatásköréhez tartozók voltak, véleményes jelentést tett;

d) pártoló véleménynyel terjesztette fel Besztercze vidék folyamodását a keleti vasutnak Szucsáváig kiépítése iránt;

e) az ipartörvény némely vitás pontjait iránt az érdekelt feleknek felvilágosítást nyújtott;

f) a kamara kerületén lakó olasz alattvalók iparos és kereskedelmi vállalkozása, valamint az Olaszországgal folyó kereskedelmi, összeköttetés ügyében a pesti olasz konsul kérdéseire felvilágosítással szolgált;

g) a lentermelés és lenipar állására vonatkozólag a miniszteriumtól felvett kérdésekre a felvilágosítást megadta.

h) a postai küldemények magán uton való szállítására tett ajánlkozás iránt véleményét nyilvánította;

i) Az országos statisztikai hivatal megbízása folytán a kerület iparstatistikájára vonatkozó adatokat összegyűjtötte, átjavitotta s felterjesztette;

k) Végül terjedelmes levelezést folytatott a bécsi kiállítás ügyében a kiállítókkal és bizottságokkal, és végezte azon rendszeres teendőket, a mik a statisztikai adatok gyűjtésével, a piaci árjegyzékek összeállításával s felterjesztésével, a járulokok kirovásával, elszámolásával, törlesztéssel stb. járnak.

A múlt évben belajstromozott ipar-engedélyek száma 358-at tett, s ezek a következő iparágakra eszólnak:

Asz 2, aranymives 1, árverési intézet 1, asztalos 13; bádigos 1, banküzlet 2, bérkocsis 25, borbély 1, csizmadia 40, csontlisztgyár 2, cipész 23, czukrász 6, ecetfőző 1, faszeg-gyár, 1, fodrász 1, gépgyár 1, gyógyszer 2, hordár intézet 1, kádár 1, kalapos 1, kerekas 6, kereskedő és szatócs 98, kőmives 1, könyvkötő 1, kötélverő 1, kovács 2, közvetítő intézet 1, lakatos 2, mészáros 32, metsző 1, női pipereárus 1, nyerges 1, órás 3, pogácsás 1, rózsolis gyáros 2, szabó 8, szappanyos 4, szeszgyáros 2, szíjgyártó 2, szitakötő 1, szobafestő 4, szőcs 5, takács 1, táncztanító 1, téglagyár 3, timár 11, tudakozó intézet 4, üveges 1, vendéglős, kávé és kormasáros 27, zálogkölcson-üzlet 1, zsemle és süítő 8. Ezek közül esik Kolozsvárra 100, M.-Vásárhelyre 84, Szamosújvárra 26, Gy.-Fehérvárra 41, Deésre 9, Szász-Régenre 28, Beszterczére 11, a többi a megyékre oszlik a Megjegyzendő, hogy ez adatok annyiban mindenesetre hiányosak, a mennyiben sokan jelentés nélkül kezdenek az iparüzéshez. több hatóság pedig az iparjegyekről a kamarát értesíteni elmulasztja.

(Folyt. köv.)

A kolozsvári piaci-árjegyzék Február 27.

(alsó ausztriai mérő középár.)

Tisztabúza 7 fnt 70 kr. Elegybúza 4 fnt 40 kr. Arpa 2 fnt, 76 kr. Zab 1 fr. 40 kr. Rozs 5 f. 36 k. Törökbuza 3 fnt 56 kr. Pityóka 2 fnt 56 kr. Marhabus fontja 23 kr.

— Marosvásárhely piaci árai mart. 1-én alsó ausztr mérője. Tisztabúza 6 ft. 26 kr, Elegybúza 4 fnt. 60 kr. Rozs 4 fnt. 20 kr. Zab 1 fnt 34 kr. Fagygyugyertya 38 kr. Marhabus font. 20 Lencse 22 kr. Paszuly 18 kr. Burgonya 1 fnt 76 kr. Disznósír 50 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Márt. 4-én 5% Metalliques 100 fnt. 71.70. Kamat —. Nemzeti kölcsön 100 fnt. 74.50. 1860. Kölcsön 104.75. Bankrészvény 985. Hitelin-tézeti részvény 341.75. London 10 ft. st. 109.—. Ezüst 107.60. Cs. kir. arany —. Napoleondor 868.

Urbéri kötvények: Magyarországi 81.25. Temest 79.—. Erdélyi 78.75 Horváthországi 85.75.

Felölös szerkesztő: Szász Béla.

(110)

2—2

BERGHEER SZÍNHÁZA

lélek és kísértet jelenésekkel.

szerdán márt. hó 5. napján az első kör utolsó előadása lesz. Csütörtökön, márczius hó 6-án, az előkészületek miatt az új, második körhöz, a színház zárva leend. Pénteken márczius hó 7-én első előadás a második körbeli mutatványokból.

(113)

(1—3)

Haszonbéri hirdetés.

Alsó-Fehérmegyében, Háportónban, van egy részjószág, mely áll terjedelmes udvarból, hozzá tartozó veteményes és gyümölcsös kertből, egyszerű lakó házzal, szántó, kaszáló és legelőbeli külsőségekből, arányosított korsmajoggal, három vagy több évekre idei Szt.-Györgytől kezdve haszonbérbe kiadó. Értekezhetni Gy.-Fehérvárt tulajdonos özvegy Fogarasi Sámuelnével.

(108)

(2—*)

Hidelve Nagy-utca végén, a 202. régi, 95. új szám alatti emeletes ház és telek az indóház közelében SzentGyörgy naptól kezdve vendéglőnek akár magán lakás végett kertestől együtt bérbeadó.

Értekezhetni Tompa Károly ügyvéddel, sétatérutca 5. szám.

(111)

2—3

Kolozsvárt két szénaréték, egyik a sertés vásár tért, másik a postarét mellett, rajtok létező házakkal, az előbbi 4 h. 750 □ öl, utóbbi 6 hold 865 □ öl; a Kajántói völgyben 8 h. 141 □ öl; Harmad völgyben 9 h. 20 □ öl; Nagy morgóban 41 h. 150 □ öl szénatermő helyek 1873. aprius 24-kétől számítandó időre bérbe adandók. Értekezhetni a bérletéről bel-tarkas-utczában 35 sz. alatt,

Aláírási felhívás

A Z

EGYESÜLT ERDÉLYI TAKARÉKPÉNZTÁR

7500 darab részvényére.

Engedélyeztetett a magas m. kir. kereskedelmi, ipar és földmívelési ministerium 1873. évi január 17-ről kelt 639. sz. leiratával.

Részvénytőke: egy millió frt o. é. 10,000 db. részvényben 100 frtjával,

melyekből azonban csak 7500 db. bocsátatik nyilvános aláírás alá.

A társulat székhelye: Kolozsvár.**Választmányi tagok:****Báró Bánffy Albert**, nagybirtokos, a magyar földhitel-részvénytársaság választmányi tagja, a m. keleti vasút alelnöke sat., **elnök.****Simon Elek**, az ügyvédi-egylet elnöke — **alelnök.****Wagner Frigyes**, „Dietrich Sámuel“ cég főnöke, a kolozsvári takarékpénztár vál. tagja sat., **alelnök.****Gróf Eszterházy Kálmán**, Kolozsmegye főispánja sat.**Finály Henrik**, egyetemi tanár, a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara titkára sat.**Gámán Zsigmond** — a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara titkára sat.**Haller Rezső**, h. ügyvéd.**Hintz György**, ágost. h. v. plébános, az erdélyi gazdasági egyesület vál. tagja sat.**Korbuly Bogdán**, a hitelbank és zálogkölesön-társulat igazgatója.**Korbuly Gerő**, a kolozsvári takarékpénztár igazgatója.**Taufer Ferencz**, a kolozsvári kisegítő-pénztár igazgatója.**Gróf Szapáry Géza**, országgyűlési képviselő, a fővárosi közmunka-tanács alelnöke, a „Pesti bank“ elnöke sat.**Cséry Lajos**, országgyűlési képviselő, a hazai pesti első takarékpénztár választmányi tagja, a „Pesti bank“ felügyelő-tanácsosa.**Brüll Miksa lovag**, német földi főconsul, a hazai pesti első takarékpénztár választmányi tagja, nagykereskedő, „Munk Mór és társa“ cég üzlettársa sat.**Adler Dávid**, bankár.

E vállalat célja egy hatalmas, jelentékeny részvény-tőkével ellátott intézetet alakítani, — az alapszabályok 10. §. szerint az **egész országban fiókokat** létesíteni s e módon egyrészt az alapszabályokban megjelölt üzletágakat életbe léptetni, másrészt pedig fiókjai felállításával minél élénkebb kereskedelmi összeköttetést létesíteni az ország számos helyein.

A részvény-tőke az alapszabályok 3. §. szerint — a részvényesek elsőbbségi joga fentartása mellett — még egyszer oly nagyra emelhető.

Kolozsvárt, mint az intézet székhelyén a vállalat alapítása — az egész országra fontos rendeltetése tekintetéből — osztatlan bizalommal üdvözöltettt és a választmányi testületbe az ország legtekintélyesebb polgárai léptek be.

Ezen körülmény, valamint az is, hogy az intézetnek, jelentékeny tőkéjével fiókjai üzlet jelentékenysége és már előre biztosított összeköttetései által több nagy intézettel a pesti piacon terjedelmes hatásköre nyiland, jövedelmezőségének már előre is biztos kezességeül szolgál.

Végre jövedelmezőségének biztosítékául szolgál az is, hogy nemcsak a különféle hazai takarékpénztárak részvényeinek értéke időről-időre folytonosan emelkedik, de maga, a helybeli hatáskörrel bíró, erdélyi takarékpénztárak részvényei is annyira keresettek lettek, hogy azokat a kibocsátási névszerinti értéken jóval felül fizetik.

Aláírási feltételek:

1. Az aláírás 1873. március 6., 7., 8. napján történik.
2. Az aláírási ár 125 frt. o. é. részvényenként.
3. Az aláírás alkalmával 30 frt fizetendő kezesség gyanánt készpénz, pénztárjegyek vagy értékpapírokban. (Utóbbiak 10%-el a napi árfolyam alatt.)
4. Netaláni tuljegyzés esetében lehető arányos leszállítás történik.
5. Az aláírt részvények után esedékes darabok (a kezesség különbeni elvesztése mellett) további 25 frt lefizetése mellett megtörtént felszólítás után, azon helyen veendő át, hol az aláírás történt.

Aláírási helyek:

a) Magyarországon:

Pesten Hazai pesti első takarékpénztár.**Pesti bank.**

Arad Aradi kereskedelmi és iparbank.
Baja Bajai takarékpénztár.
Bonyhád Bonyhádi takarékpénztár.
Debrecen Debreceni kereskedelmi és iparbank.
Eperjes Eperjesi takarékpénztár.
Eszék Eszék-Alsóvárosi takarékpénztár.
Győr Győri takarékpénztár.
Hódmező-Vásárhely Hódmező-Vásárhelyi takarékpénztár.

Kaposvár Somogy-kaposvári föld- kereskedelmi és ipar-hiteltársulat.
Kassa Kassai takarékpénztár.
Kecskemét Kecskeméti takarékpénztár-egyesül.
Komárom Komáromi kereskedelmi-, ipar- és hitelintézet.
Köszeg Soproni leszámítoló bank fiókja.
Miskolc Miskolci takarékpénztár.
Mohács Mohácsi
N.-Becs N.-Becs Torontáli takarékpénztár és hitelbank.

N.-Várad Bihari kereskedelmi-, ipar és terményhitelbank.
Nagyvárad Nagyvárad takarékpénztár.
N.-Kikinda Nagy-kikindai takarékpénztár.
Nyitra Nyitrai takarékpénztár.
Nyiregyháza Nyiregyházi takarékpénztár-egyl.
Pécs Pécsi takarékpénztár.
Pozsony Nyugat-magyarországi leszámítoló és hitelbank.
Edi Tivadar.
Szabadka Szabadkai takarékpénztár és népbank.

Székesfehérvár Székesfehérvári keresk. bank.
Szathmár Szathmári takarékpénztár-egylet.
Szeged Szegedi hitel- és zálogintézet.
Sopron Soproni leszámítoló-bank.
Szolnok Külső-szolnokmegyei takarékpénztár.
Temesvár Eisenstädter S. és társa.
Ungvár Ungvári népbank.
Veszprém Veszprémi hitelintézet.
Zágráb Horvát leszámítoló-bank.
Zenta Zentai takarékpénztár.

b) Erdélyben:

Bánffy-Hunyad takarékpénztár.
Bethlen
Beszterce segélyző pénztár.
Brassó Első erdélyi bank.
Csik-Szereda segélyző-pénztár.
Deés
„ takarékpénztár.

Károlyfehérvár takarékpénztár.
Kolozsvár Kolozsvári
„ segélyző-pénztár.
„ hitelbank és zálogkölesön-társulat.
Kézdi-Vásárhely segélyző-pénztár.
Maros-Vásárhely takarékpénztár.
„ kereskedelmi és hitelbank.

Maros-Ludas segélyző-pénztár.
Medgyes
N.-Enyed
Szamos-Ujvár segélyző-pénztár.
Székel-Udvarhely segélyző-pénztár.
Szász-Régen segélyző-pénztár

Szászváros segélyző-pénztár
Segesvár
Sepsi-Szt.-György
Szilágy-Somlyó takarékpénztár.
Torda kisegítő-pénztár.
„ takarékpénztár.

Pesti bank.